Tarihin Peşinde / The Pursuit of History
ULUSLARARASI TARİH ve SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
INTERNATIONAL PERIODICAL FOR HISTORY AND SOCIAL RESEARCH

Araştırma Makalesi / Research Article
Doi:

"Milli Mücadele'den Cumhuriyete Bir Yaşam Öyküsü: Ahmet Ekrem Demiray"

■ Nurten ÇETİN *

A Life Journey From The National Struggle To The Republic: Ahmet Ekrem Demiray

ÖZ

Ahmet Ekrem Demiray 1890 yılında Edirne'de doğdu. Millî Mücadele'ye kadar çeşitli memuriyetlerde görev aldı. Edirne'nin işgali üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle Bulgaristan'a geçti ve orada Ankara'nın belirlediği yöntem ve stratejilere uygun olarak çalıştı. Millî Mücadele zaferle sonuçlandıktan sonra, 1930 ve 1935 yılları arasında Edirne Belediye Başkanlığı yaptı. Bu dönemde şehrin ihyası ve imarı için önemli çalışmalara imza attı. Millî Mücadele'deki hizmetlerine karşılık Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi. 1943 seçimlerinde CHP'den Edirne milletvekili seçildi. Uzmanlık alanı Nafia ve Beden terbiyesi olan Ekrem Bey, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Türk Hava Kurumu müdür ve müfettişliği, Beden Terbiyesi Edirne as başkanı ve müdürlüğü, İktisat Vekaleti adına Denizbank murakıplığı, Kilimli Kömür Şirketi idare meclisi üyeliği görevlerinde bulundu. 1964 yılında vefat etmiş olup mezarı Edirne'dedir. Bu çalışmanın amacı Ekrem Bey'in Millî Mücadele ve erken Cumhuriyet dönemindeki faaliyetlerini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Ekrem Demiray, Edirne Millî Mücadele, Belediye Başkanı

Abstract

Ahmet Ekrem Demiray was born in Edirne in 1890. Until the National Struggle, he served in various government posts. Following the occupation of Edirne, he moved to Bulgaria under the order of Mustafa Kemal Pasha and worked there in accordance with the methods and strategies determined by Ankara. After the National Struggle ended in victory, he served as the Mayor of Edirne between 1930 and 1935, carrying out significant projects for the restoration and development of the city. In recognition of his services during the National Struggle, he was awarded the Independence Medal with a white stripe. In the 1943 elections, he was elected as a deputy of Edirne from the Republican People's Party (CHP). Specializing in Public Works and Physical Education, Ekrem Bey also held positions such as Director and Inspector at the Child Protection Agency and the Turkish Aeronautical Association, Deputy Head and Director of Physical Education in Edirne, Auditor for Denizbank on behalf of the Ministry of Economy, and member of the Board of Directors of the Kilimli Coal Company. He passed away in 1964 and was buried in Edirne. The purpose of this study is to reveal Ekrem Bey's activities during the National Struggle and the early Republican period.

Keywords: Ahmet Ekrem Demiray, Edirne, Turkish National Struggle, Major.

SORUMLU YAZARLAR/CORRESPONDING AUTHOR

Nurten ÇETİN
Trakya Üniversitesi, Edirne/Türkiye.
E-posta/E-mail: nurtencetin@trakya.edu.tr

Başvuru/Submitted: 29.07.2025
Son Revizyon/Last Revision Received: 17.09.2025
Kabul/Accepted: 29.09.2025

ATIF/CITATION:
Nurten, ÇETİN, "Milli Mücadele'den Cumhuriyete Bir Yaşam Öyküsü: Ahmet Ekrem Demiray" Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, S. 34, (2025), 113-134

* Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, nurtencetin@trakya.edu.tr, ORCID: N.Ç. 0000-0002-5428-2539

Giriş

Ahmet Ekrem (Demiray) 1890 yılında Edirne'de doğdu*. Babası Edirne Merkez Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Zabıt Kâtibi Hakkı Bey, annesi Nadire Hanım'dır. İlk, orta ve liseyi Edirne'de okudu. Rumca, Fransızca, İngilizce ve Bulgarca bilmektedir[1]. Hatice Hanım ile evlenmiş olup çocuğu yoktur. Selanik, Halep ve Edirne, Nafia fen memurlukları, Gelibolu ve Edirne merkez mühendislikleri, Edirne Umumi Meclis ve Encümen azalığı, Borsa Komiserliği, Edirne belediye başkanlığı, Trakya mıntıkası Türk Hava Kurumu müdür ve müfettişliği, İktisat Vekaleti adına Denizbank murakıplığı, Kilimli Kömür Şirketi idare meclisi azalığı ve beden terbiyesi Edirne as başkanı görevlerinde bulundu. Ayrıca CHP'nin Edirne, Muradiye ve Ayşekadın nahiye başkanlıkları, Edirne vilayet heyeti azalığı, Himaye-i Etfal Cemiyeti ve Türk Tayyare Cemiyeti başkanlığını yaptı.[2] Hareket Ordusu'nda gönüllü olarak yer aldı. Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı'na katıldı. Mütareke döneminde Trakya Paşaeli Cemiyeti üyesi iken Anadolu'ya geçti.[3] Millî Mücadele döneminde yaptığı çalışmalar, BMM'nin 22 Şubat 1926 tarihli oturumunda alınan karar üzerine Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi. Ankara'da Aydın Otelinde, Edirne'de Kaleiçi Dilaverbey Mahallesi'nde ikamet eden[4] Ekrem Bey, Edirne'nin sevilip sayılan şahsiyetlerinden biri olmuştur.[5]

1.Millî Mücadele Dönemindeki Faaliyetleri

Ahmet Ekrem Bey Gelibolu'da meydana gelen Akbaş Olayı* sırasında Gelibolu Nafia Mühendisi olarak görev yaptığı için Sancağın yerel yönetiminin de doğal üyesi idi. Ekrem Bey'in olay ile ilgili olarak verdiği bilgilere göre; olayı asıl yapan Hamdi Bey ise de eşyayı Anadolu tarafına taşıtan Gelibolulu Kalafat Ahmet Kaptan idi. Gelibolu Fransız işgali altında bulunmakla birlikte asıl söz sahibi İngilizler idi. İngilizler bu olayı bahane ederek Gelibolu'da nezaretleri altında bulunan ve Samsun'daki kolordunun elindeki 15.000 mavzerin mekanizmasını denize döktüler. Gelibolu İdare Meclisi toplantısını bastılar ve Gelibolu Mutasarrıfı olan, Sadrazam Tevfik Paşa'nın kardeşi Recep Bey'i tutuklayıp bir İngiliz

---

* Mustafa Toker *Dönemin Tanıklarından Millî Mücadele Hatıraları* adlı eserinde Ekrem Demiray'ın doğum yerinin Eskişehir olduğunu yazmaktadır. Yine benzer şekilde Mehmet Ağırgan "Edirne Belediye Başkanı Ekrem Demiray" adlı yazısında Ekrem Bey'in Eskişehir'de doğduğunu yazmıştır. Ekrem Bey'in Sicill-i Ahvâl defterinde ve kendisinin yazdığı tercüme-i halinde doğum yeri Edirne yazmaktadır. Ayrıca seçim mazbatasında da doğum yeri olarak Edirne yazılıdır. Bu nedenle biz Sicill-i Ahvâl defteri ve tercüme-i halini esas alarak doğum yerini Edirne olarak belirttik. Bkz. Mustafa Toker, *Dönemin Tanıklarından Millî Mücadele Hatıraları*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları No:56, Ankara 2017, s. 183; Mehmet Ağırgan "Edirne Belediye Başkanı Ekrem Demiray", www.edirnetarihi.com/. Edirnetarihi.com; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, (BOA) DH.SAİD.d., 179/15, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Hal Tercümesi (TBMM, HT), 1213-1-7; TBMM, Seçim Mazbatası, (SM) 1213-1-7.

1 BOA.DH.SAİD.d, 179/15.

2 TBMM, HT, 1213-1-7.

3 Oral Onur, *Edirne Belediye Başkanları ve Yaptıkları İşler*, Chviyazıları Yayınevi, Edirne 2011, s. 71-74.

4 TBMM, HT, 1213-1-7.

5 "Yeni Edirne Mebusu Ekrem Demiray", *Son Posta*, 6 Mart 1943, s. 6.

* Akbaş, Çanakkale Boğazının Gelibolu yakasında, Gelibolu ile Eceâbad arasındaki kıyı bölgesidir. Mondros Mütarekesi imza edildiği sırada bölgede külliyetli miktarda cephane ve harp malzemesi bulunmaktaydı. Mütarekeden sonra burasını koruma görevi Fransızlara verilmişti. Depoda Türk subay ve askerleri de bulunmaktaydı. İtilaf devletleri bu dönemde buradaki malzemeyi Kızıl Ordu'ya karşı kullanmak üzere Rusya'ya göndermeye karar vermiş, bu amaçla Gelibolu limanına bir Rus gemisi gelmişti. Haberin Heyet-i Temsiliye ve kuva-yı milliyeciler arasında duyulması üzüntü ve endişe yaratmıştır. Balıkesir Kuva-yı Milliyesi'nin önde gelen ismi Köprülü Hamdi Bey ve arkadaşları 26 Ocak 1920'de harekete geçmiş ve Akbaş Cephaneliği'ni basarak buradaki silah ve mühimmatın bir kısmını zorlukla önce Bergos'a ardından Yeniceköy'üne naklettirmiş, Hamdi Bey Biga'ya dönmüştür. Biga'da Anzavur kuvvetleri ile girdiği çatışmada şehit düşmüştür. Detaylı bilgi için bkz. Zeki Çevik, "Köprülü Hamdi Bey ve Akbaş Cephaneliği Baskını", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, S. 10, 2006, s. 2-20.

torpidosuna götürdüler. Götürülen kişiler arasında Akbaş Olayı ile ilgisi olduğunu düşündükleri Dondurmacı Hafız Ulvi, Komiser İsmail Hakkı, Müstantık Hasan, Hafız Emin, Hasan Behçetzade Mehmet, Müdde-i Umumi Murtaza beyefendiler de vardı. Bu karışık ortamda Trakya Paşaeli Cemiyeti Reisi Gelibolu Müftüsü Ali Vasfi Efendi'ye gelen bir emirde Lüleburgaz'da toplanacak olan kongreye bir delege gönderilmesi bildirildi. Komite tarafından Ekrem Bey kongreye delege olarak seçildi fakat Bolayır'dan öte tarafa geçmek Fransızların iznine bağlıydı. Bu engel Fransız kumandanlığına ulaşılarak aşıldı. Keşan'a giderek yıkılan köyleri ziyaret edeceği gerekçesiyle geçiş izni aldı. 31 Mart 1920'de toplanan Lüleburgaz Kongresi'nde Gelibolu heyeti ile yer aldı. Kongre sonucunda 56 oy alarak Trakya Paşaeli Heyet-i Merkeziyesine katıldı ve kongrenin ardından Edirne'ye döndü. Edirne 25 Temmuz 1920'de Yunanlılar tarafından işgal edilinceye kadar burada kaldı.[6]

Sevr Antlaşması için Paris'e hareket eden Osmanlı heyeti ile görüşmek üzere Şakir ve Zağralı İbrahim beyler ile Alpullu istasyonuna gitti. Heyet Başkanı Tevfik Paşa'nın kompartımanında kendisine *"… eğer Sevr Muahedesini imzalamak gibi tarihe karşı büyük bir suçu ve millete karşı mesuliyeti deruhte edeceklerse derhal geri dönmelerini"* söyledi. Tevfik Paşa *"…tebliğ edilecek barış antlaşması Osmanlı Devleti'ne zarar verecek mahiyette ise imzalamadan geri döneceklerini"* ifade etti. Antlaşma imzalanmazsa Tevfik Paşa bu durumu telgrafla Trakya Paşaeli Cemiyetine bildirecekti.

Gerçekten de Tevfik Paşa antlaşmayı imzalamadığını Köstence yoluyla İstanbul'a dönmekte olduklarını bir telgrafla bildirdi. Bunun üzerine durumu müzakere etmek amacıyla 9 Mayıs 1920'de Trakya'nın her tarafından seçilerek Edirne'ye gelen 217 delegenin katılımıyla Edirne Erkek Muallim Mektebi konferans salonunda Büyük Millî Kongre toplandı.

Ahmet Ekrem Bey Kongre merkez heyetinin kararıyla sınırlarda toplanan askerler ile millî mücahitler için gerekli olan erzak ve malzemeyi toplamak üzere Kırkkilise ve çevresine gitti. Kasaba ve köyleri dolaşarak yardım topladı. Bu sırada Yunanlılar Balıkesir'den Bursa üzerine taarruz etmişler ve bazı kişiler Gelibolu'dan-Lapseki, Ayvalık ve civarına giden gizli telgraf kablosunu düşmana ihbar etmişlerdi. Bu nedenle Anadolu ile Trakya arasındaki haberleşme kesilmişti. Pınarhisar'da iken Cafer Tayyar Bey'den bir motora binerek Anadolu'nun yakın bir kasabasına çıkması ve zarf içerisinde kendisine verilen şifreleri gerekli makamlara ileterek geri dönmesi emrini aldı. Merkez Heyeti tarafından verilen bu karara uyarak ertesi sabah İğneada'ya doğru yola çıktı. İğneada'da kendisi için kiralanan bir motora binerek 21 Temmuz'da Şile'ye ulaştı.[7] Şifrelerin bir kısmı Büyük Millet Meclisi (BMM) başkanı Mustafa Kemal Paşa'ya bir kısmı Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi İsmet Paşa'ya aitti. Şile'de beklemesi emredildiğinden orada bekleyerek Ankara'dan gelen cevabî telgrafları aldıktan sonra İğneada'ya dönmek üzere harekete geçti. 26 Temmuz'da güçlükle dönebildiyse de Yunanlıların bölgeyi işgal ettiklerini ve yerli Rumlar tarafından aranmakta olduğunu öğrendi. Bunun üzerine 30 kişilik bir Türk müfrezesi ile tekrar Anadolu'ya geçmek üzere İğneada'dan hareket etti. Şile'nin de işgal edildiğini öğrenince buradan ileriye müfreze ile birlikte gitmek mümkün olmadığı için Filibeli Yüzbaşı Ahmet Efendi'yi yanına alarak tebdil-i kıyafet ile zorlu bir yolculuk sonrası Ağustos ayında İstanbul'a ulaştılar.[8] Damat Ferit Hükûmeti'nin idarede olduğu bu dönemde İstanbul'da ikâmetin sakıncalı olacağını düşünen Şakir Bey (Kesebir) ile

6 Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTE), K99G1B1-1001.
7 TİTE, K99G1B1-1001.
8 TİTE, K99G1B1-2001.

4 Eylül 1920 tarihinde yola çıktılar. 11 Eylül 1920'de Ankara'ya ulaştılar.[9] 13 Eylül'de İsmet Paşa'yı ziyaret ettiler. İsmet Paşa Trakya'nın durumu hakkında kendilerine bazı sorular sordu. O sırada içeri Mustafa Kemal Paşa girdi. Ekrem Bey ve Şakir beylerden Trakya'nın durumu ve Cafer Tayyar Bey'in faaliyetleri hakkında bilgi istemesi[10] üzerine kendisine gerekli bilgileri verdiler. Ekrem Bey daha sonra Ankara İstasyonu'nda ikâmet eden Topal Osman Ağa'yı ziyarete gitti. Ekrem Bey bu görüşmede ona Trakya davasını takip etmek üzere Şakir Bey ile birlikte geldiklerini ancak onun mebusluğa kabul edilmemesinden dolayı kendisinin zor durumda kaldığını ifade etti[11]. Ankara'da bulunduğu süre içerisinde Fevzi Paşa ile sık sık görüştü ve Trakya'daki mücadelenin önemini aktardı. Uzun süren görüşmelerden sonra Trakya davasını yürütmek üzere Bulgaristan'a gönderilmesine karar verildi. Yolculuk için verilmesi kararlaştırılan 5 bin liranın Antalya'dan temin edilmesi kararlaştırıldı. Ekrem Bey yola çıkmadan önce 22 Ekim 1920 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'yı ziyaret etti. Paşa kendisine *"Bir işe başlamazdan evvel düşünmeli ve bir karara varmalıdır. Trakya davasının ehemmiyeti hükûmetçe layıkıyla takdir edilmiştir ki, bize maddi yardım yapılması kabul edilmiştir. Şu hale nazaran işin zaruretinin çalışmaya, bu müşküli azîm ile kanaat ile halletmek kalıyor. Diğer işlerde olduğu gibi bunda da muvaffak olacağız. Sofya'ya giderseniz Sobranya azasından Zümrezade Şakir Bey'e, Salim Nuri Bey'e benim selamlarımı götürünüz. İyi yolculuklar temenni ederim"* diyerek yolcu etti.[12] Ardından Fevzi Paşa ile görüştü. Fevzi Paşa bundan sonra nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda kendisine bazı talimatlar verdi. Antalya'ya giden Ekrem Bey, 5 bin lirayı alarak 16-17 Kasım 1920 tarihinde oradan ayrıldı.[13]

Bulgaristan'a gitmeleri ve İtalyan pasaportu almaları hükümetçe onaylanınca Şakir Bey ile birlikte Antalya'dan Dahiliye Vekâleti'nin 12 Haziran 1920 tarihli ve 73 numaralı emrine uyarak sahte doğum ve nüfus belgelerini aldılar. Damat Ferit Hükûmeti'nin düşmesi üzerine 1 Aralık 1920'de Şakir Bey ile İstanbul'a geldi[14]. Bulgaristan'a hareket tarihine kadar Trakya davasının etrafa duyurulması için çalışmalarını sürdürdüler. Ferit Paşa kabinesinin düşmesi üzerine gerekli kişilerle ve hatta kabine üyelerinden bazılarıyla da nispeten daha rahat temas kurabildiler.

21 Aralık 1920 Pazartesi günü pasaportlarının işlemlerini yaptırıp akşam üzeri Bulgar bandıralı "Çar Ferdinand" vapuruyla İstanbul'dan hareket ederek 27 Aralık 1920'de Sofya'ya ulaştılar. İstanbul-Sofya yolculuğunda Burgaz, Eski Zağra, Kızanlık ve Filibe'de temaslarda bulunuldu. Ekrem Bey Anadolu'dan aldıkları bilgileri oralardaki Trakya Paşaeli Cemiyeti üyeleri ve Edirnelilere aktardı. Onların kurtuluşa olan ümitlerini artırdı. Edirne'nin işgali üzerine Bulgaristan'a sığınan I. Kolorduya mensup milliyetçi subaylara Anadolu'daki Millî Mücadele'ye katılmalarını telkin etti. Nitekim bu subaylar Anadolu'ya hareket ettiler.[15] Ekrem Bey anılarında Sofya'da gördüğü manzarayı şöyle anlatmaktadır:

"... Bir taraftan itilaf devletleri ve bilhassa İngilizler burada at oynatıyorlardı… Bizim Sofya'ya gittiğimizi bittabi haber aldılar. Gizli Polis teşkilatları faaliyete geçtiği gibi, Bulgarlar da bizi takibe

---

9 Aysegül İnginar Kemaloğlu, *Mehmet Şakir Kesebir (1889-1966), Millî Mücadele ve İktisadî Kalkınmaya Adanmış Bir Ömür*, Altınordu Yayınları, Ankara 2023, s. 43-44; Aysegül İnginar Kemaloğlu, *Mehmet Şakir Kesebir (1889-1966), https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/1497/Mehmet-%C5%9Eakir-Kesebir-(1889-1966).*

10 TİTE, K99GB1-3001.

11 TİTE, K99G1B1-4001.

12 TİTE, K99G1B1-5001.

13 TİTE, K99G1B1-6001.

14 TİTE, K99G1B1-7001.

15 TİTE, K99G1B1-8001.

koyuldular. Bunu hissediyorduk. Mamafih Darülfünun profesörlerinden bir kısmı, sanatkârlardan pek çok kimse Türkiye, kuva-yı milliye tarafını tutuyorlar. Ve hatta gazinolarda Mustafa Kemal Paşa için şarkı bile söylüyor ve alkışlanıyorlardı. Sofya'da bize karşı en yakınlık gösteren zevatın başında Zümrezade Şakir Bey, Sobranya azasından Salim Nuri Efendi idi. Trakya'dan Bulgaristan'a hicret etmiş vatandaşlarımızın refahı için elden geldiği mertebede çalışmakta idi. Ahvâl-i şerait göz önüne getirilecek olursa bunun o kadar kolay olmadığı anlaşılabilir. Bundan başka meşhur İngiliz Casusu Mustafa Sagir de Sofya'da idi ve ay başında Türkiye'ye gittiği haberi üzerine mümkün olduğu kadar gizli olarak Bulgarlardan ve Ermenilerden malumat toplamaya gayret ettim…"

Ekrem Bey'e Erkân-ı Harbiye-i Umumiye tarafından verilen talimatlardan birisi de Bulgaristan içerisinde ayrı ayrı çalışmakta olan kuvvetlerin ortak bir hedefe yönlendirilerek Anadolu için daha faydalı hareket edilmesini sağlamaktı. Türk tarafında olan Bulgarların desteğini kazanmak da önemliydi. Makedonya Komitesi Başkanı General Pertekof ile temasa geçti. Şakir Bey'i Başbakan "Stambolisky" ile görüşmeye sevk etti. Zira İtilaf Devletleri Bulgaristan'a sığınan muhacir ve subayları Bulgaristan'dan çıkarmaları için Bulgar Hükûmetine baskı yapmaya başlamışlardı. Gelişmeleri rapor ederek Ankara'ya bildirdi. 12 Ocak 1921'de Sofya'dan İstanbul'a doğru harekete geçti.[16] İstanbul'a gelir gelmez ertesi gün Kınacıyan Hanındaki Trakya Paşaeli Cemiyeti üyesi arkadaşlarını ziyaret etti. Trakya ve Çatalca'da yapılacak teşkilat hakkında konuşan ve kuva-yı milliye'den bir gruba başkanlık eden Muğlalı Mustafa Bey ile görüştü. Trakya'da yapılması gereken teşkilatlanma konusunda hemfikir idiler. Ekrem Bey Trakya Paşaeli Cemiyetine nakden yardım yapılması ve yapılacak teşkilatın tarzı hakkında alınan kararlar hakkında görüşmek üzere 8 Şubat 1921'de Ankara'ya hareket etti. 20 Şubat'ta Ankara'ya ulaştı. 21 Şubat'ta Hariciye Vekili Muhtar Bey'i ziyaret etti[17]. Ankara'da Fevzi Paşa ile görüştü ve Bulgaristan'daki temasları hakkında bilgiler verdi[18]. Fevzi Paşa ise Trakya davasına verdiği önemi vurguladı. Vatanın el birliği ile kurtulacağını ifade etti. İstanbul'daki teşkilatın kurulmasında Trakya Cemiyetine faydalı olacak teşkilatlardan bahsetti ve bunların başında Mim Mim Grubu ve Mustafa Bey Grubu'nun geldiğini belirtti.[19] Fevzi Paşa, ayrıca İstanbul'daki kuva-yı milliye teşkilatından en çok güvendiği kişinin Muğlalı Mustafa Bey olduğunu, İstanbul'a döndüğünde onunla çalışmasını önerdi. 28 Şubat'ta BMM'deki odasında Muhtar Bey ile birlikte Mustafa Kemal Paşa'yı ziyaret etti. Mustafa Kemal Paşa, Ekrem Bey'in yeniden Bulgaristan'a gönderilmesi fikrinden vaz geçtiğini, İstanbul'a gitmesini orada hem Trakya hem de Anadolu işleri ile ilgilenmesini söyledi ve Hariciye ile irtibatını sağlayacak bir şifreyi kendisine verdi.[20] Ekrem Bey 14 Nisan 1921'de İstanbul'a ulaştı[21] ve burada Muğlalı Mustafa Bey ile çalıştı. Mustafa Bey İstanbul'dan Anadolu'ya malzeme nakletmekte idi. Ayrıca silahlı bir teşkilat kurmuşlardı.[22] Ekrem Bey İstanbul'da cebinde kuva-yı milliyenin tebliği ile İngilizler tarafından tutuklanarak hapsedildi.[23] 86 gün hapis yattıktan sonra tahliye edildi.[24] Bu dönemde Ankara Hükûmeti'nden aldığı emirler doğrultusunda İstanbul'daki kuva-yı milliyeciler ile

[16] TİTE, K99G1B1-9001.
[17] TİTE, K99G1B1-12001.
[18] TİTE, K99G1B1-13001.
[19] TİTE, K99G1B1-14001.
[20] TİTE, K99G1B1-16001.
[21] TİTE, K99G1B1-19001.
[22] TİTE, K99G1B1-22001.
[23] TİTE, K99G1B1-24001.
[24] TİTE, K99G1B1-29001.

temaslarını sürdürdü. İngilizler tarafından tekrar arandığını öğrenince 13 Ocak 1922'de İzmit'e geçti. Burada kardeşi Kadri Bey'in 18 Ağustos 1922'de Sakarya'da şehit düştüğünü öğrendi.[25] İzmit ve çevresinde bazı milliyetçilerle görüştü. Karamürsel'de Yunanlıların kasabada yaptığı tahribat ile Türk ve Müslüman halka yaptıkları zulüm ve vahşete tanık oldu. 100'den fazla Müslüman balta ve kurşun ile şehit edilmişti. Bölgedeki birçok köyü dolaştı. Kasaba ve köyler Yunanlılar tarafından yağma ve talan edilmişti. Köylülerle yaptığı sohbetlerde Yunan zulmü hakkında bilgiler aldı. 27 Ocak'ta İstanbul'a döndüğünde İngilizlerin hâlâ kendisini aramakta olduklarını öğrendi.[26] Ekrem Bey gündüzleri evinde çalışarak görüştüğü kişilerden aldığı bilgileri şifre olarak hazırladı. Bazen Muğlalı Mustafa Bey ile bir araya gelerek fikir alışverişinde bulundu.[27] Yine Şakir Bey (Kesebir) ile de zaman zaman görüşerek Yunan vahşetleri ve ülkenin durumu üzerinde konuştu. Akşam karanlıkta evden çıkarak Trakya davası hakkında arkadaşları ile görüşmelerini sürdürdü. Barış müzakereleri için Avrupa'ya giden Yusuf Kemal Bey ve Hariciye Nazırı Ahmet İzzet Paşa'yı yolcu etti.[28] 3 Nisan 1922'de Ankara Hükûmeti'nin emri üzerine Bab-ı Ali'ye giderek Yunanlıların İstanbul ile Çatalca ve çevresinde yaptıkları taşkınlıklar hakkında görüştü. Konuyla ilgili yaptığı temaslardan edindiği bilgileri Ankara Hükûmeti'ne bildirdi.[29] İstanbul'da Ankara Hükûmeti'nin emirlerine uygun hareket eden kişilerle görüşmeye devam etti.[30] Ağustos ayına girdikten birkaç gün sonra Ankara'dan gelen emirlerde, mümkün olduğu kadar çok cephane ve harp malzemesinin Anadolu'ya sevkinin temin edilmesi emrini aldı. Bir seneye yakın bir zamandan beri her iki tarafın orduları hazırlanmaktaydı. Duruma yakından vakıf olanlar ve bu arada Muğlalı Mustafa Bey, yakın bir gelecekte çarpışmanın başlayacağını söylemekteydi. İstanbul'daki Rum palikaryaları ise Türk ordusunun savaş gücü olmadığını ve taarruz edecek durumda bulunmadığını bazı Yunan gazeteleri aracılığı ile yaymakta idiler. Bu sırada Ankara'dan alınan emirlere uyarak İstanbul ambarlarında mevcut cephane, çadır vesairenin Anadolu'ya sevkine büyük bir azimle devam edildi. Millî ordunun taarruza geçmesiyle Anadolu'ya giriş ve çıkışlar yasaklandı. 28 Ağustos'ta Anadolu'dan ilk gelen resmi telgrafta; millî ordumuzun şiddetli bir taarruzdan sonra, Afyonkarahisar'ı işgal ettiği ve taarruzunun devam etmekte olduğu, Yunan sürülerinin Afyon'dan kaçarken pek çok malzeme ile top ve cephane terk ettiği bildirilmekte idi. Bu haber Rum palikaryaları üzerinde olumsuz etki yarattı.[31] *"Yunan ordusu başkumandanı General "Trikopis"'in ve Erkân-ı Harbiyesi'nin esir alındıklarını bildiren resmi tebliğ İstanbul ufuklarında bomba tesiri yapmıştı."*[32] Türk ordusunun zaferi üzerine İtilaf Devletleri Mudanya'da bir konferans toplanmasını kararlaştırmışlardır. Konferans kararları ile Doğu Trakya Türklere bırakıldı. Doğu Trakya'nın teslim alınması işiyle görevlendirilen Refet Paşa İstanbul'a hareket etti.[33]

Ekrem Bey, 19 Ekim 1922'de Kınacıyan Hanında arkadaşlarıyla buluştu ve otomobil ile Galata'ya geçip bir istimbota binerek Yenikapı açıklarında "Gülnihal" Vapuruna çıkarak Refet Paşa'yı karşılayanlar arasında bulundu. 30 Ekim 1922'de Trakya'yı devir teslim işiyle

[25] TİTE, K99G1B1-3000.
[26] TİTE, K99G1B1-31001.
[27] TİTE, K99G1B1-32001.
[28] TİTE, K99G1B1-33001.
[29] TİTE, K99G1B1-34001.
[30] TİTE, K99G1B1-35001.
[31] TİTE, K99G1B1-3800.
[32] TİTE, K99G1B1-39001.
[33] TİTE, K99G1B1-40001.

görevlendirilen 600 jandarma, 77 polis ve 165 mülkiye memuru ile Edirne Valiliği'ne tayin edilen Şakir Bey "Kesebir" ve Edirne mebusları Sirkeci'den Trakya'ya hareket edecekleri sırada heyeti Yeşilköy'e kadar yolcu etti. İstanbul'daki Trakya Paşaeli Cemiyetinin işlerini tamamladıktan sonra Edirne'ye dönmesi kararlaştırıldığı için İstanbul'da kaldı.[34]

1 Kasım 1922 tarihinde saltanatın kaldırılmasının İstanbul'daki etkilerine tanıklık etti. Lozan'a giden Ankara Heyeti'ni İstanbul'dan uğurladı. 22 Kasım'da Edirne'yi teslim işiyle görevlendirilen Heyet ile birlikte İstanbul'dan Edirne'ye doğru hareket etti.[35] 25 Kasım'da Edirne'nin devir ve tesliminde hazır bulundu.[36] 28 Kasım'da İstanbul'a döndü. Tekirdağ ve Gelibolu'ya gitti ve oradaki Yunan tahliyesi ile Türk halkının sevincine ortak oldu.[37] 21 Aralık 1922'de tekrar memleketi olan Edirne'ye döndü. Burada bulunduğu dönemde 30 Mayıs 1926'da BMM tarafından Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirildiği bildirildi. Madalyası 3 Haziran 1926'da bir bölük askerin de hazır bulunduğu Edirne hükûmet konağında yapılan törende Edirne Valisi Abdullah Sabri Bey tarafından göğsüne takıldı.[38] Vali Bey'in konuşmasından sonra Ekrem Bey söz alarak *"Mücahede-i milliyenin ufak bir tarihçesi yapılarak hayatta mukadder olan vazifelerin en kutsi ve mübeccelini yapmaktan başka hiçbir şey yapmadıklarını"* söyledi ve konuşmasını şöyle bitirdi:

"… Hayatımızın en kıymetli dakikalarını tarihi serhat beldesinde yaşanan zat-ı devletlerine bendeniz ve arkadaşlarım namına şükranlarımızı minnetle arz ederken necib milletimizin ebediyete karışacak olan hayatına yeni vazifeler, yeni muvaffakıyetler ihsan etmesini cenab-ı hakdan istirhâm eyliyoruz. Aynı zamanda bu günleri bizlere idrake sebeb olan Reis-i Cumhurumuz Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri olduğu halde aziz ve genç Cumhuriyetin mefkûreci erkânına lâ-yezâl hürmetlerimizin iblağına vesatetinizi rica eyliyoruz beyefendi…" [39]

1927'de Himaye-i Etfal Cemiyeti merkez heyeti üyeliğine seçildi.[40]

2.Belediye Başkanlıkları

Ekrem Bey'in ilk Edirne Belediye Başkanlığı görevi 1930 yılındadır. 1930 Edirne Belediyesi seçimleri 17 gün sürmüş ve 17 Ekim Cuma günü son bulmuştur. Seçimi Cumhuriyet Halk Fırkası kazanmıştır. Seçimden sonra yeni şehir meclisi üyeleri ilk toplantılarını yapmışlardır. Toplantıda yapılan seçimde belediye başkanlığına Borsa Komiseri, Edirne ve çevresinde sevilen bir kişi olan Ekrem Bey seçilmiştir[41]. Yeni belediye başkanı hakkında *Edirne Postası*'nda şu sözler yazılıdır: *"Yeni Belediye Reisi Ekrem Bey, Batı Trakya'nın tanınmış bir siması ve bizim de şahsen sevdiğimiz bir zattır. Yeni kanun mucibince reisin memuriyetini vilayetin üzerine Dâhiliye Vekâleti tasdik edecektir"* [42]

1930 Belediye Seçimleri öncesinde Edirne'nin su ve aydınlatma sorunu basında sık sık işlenen konulardı. 2 Ekim 1930 tarihli *Edirne Postas'ı*nda Mehmet Şeref "Edirne Belediye işi" başlığı ile kaleme aldığı yazıda bu durumdan şikâyet ederek şöyle diyordu: *"… Ben Edirne*

---

34 TİTE, K99G1B1-41001.

35 TİTE, K99G1B1-43001.

36 TİTE, K99G1B1-44001.

37 TİTE, K99G1B1-45002.

38 TİTE, K99G1B1-46001.

39 "İstiklal Madalyası", *Edirne Postası*, 7 Haziran 1926, s. 1.

40 "Himaye-i Etfal ve Hilal-i Ahmer Kongreleri", *Edirne Postası*, 3 Mart 1927, s. 1. Ekrem Bey'in Himaye-i Etfal Cemiyeti üyesi iken faaliyetleri sırasında çekilmiş fotoğraflar için bkz. Cengiz Bulut, *Edirne'nin Necmi Abey'i Edirne Müzesi Kurucularından Müzeler Müdürü Necmi İğe 1898-1953*, Edirne Valiliği Kültür Yayınları, İstanbul 2021.

41 "Edirne Mebusu, Ekrem Demiray", *Son Posta*, 6 Mart 1943, s. 6.

42 "Ekrem Bey Nasıl Çalışacağını Anlatıyor", *Edirne Postası*, 28 Ekim 1930, s. 2.

Belediyesine şu veya bu vatandaşın geçmesini asla düşünmüyorum. Kim olursa olsun yeter ki kifayeti ve duyan bir hassas kalbi, anlayan bir kafası, güzelliği seven bir duygusu olsun ve nihayet ilerisini görebilsin yoksa fırka mülahazaları gibi adına düşünce beni alakadar etmez. Ben Mericin sevimli ve fedakâr çocukları arasına tefrika düşüren fırkaların Edirne için bir hayır olduğuna inanmayan bir adamın herkesin kör bağırsak gibi kalmış, soluk deliği tıkanmış olan Edirne için daima müttehit ve gönül birliği ile çalışmasını isterim…. Edirne Belediyesine aza seçilirken kimin fırkaya daha bağlı olduğunu değil, kimin daha fazla Edirne'yi düşünüp sevdiğini düşünürüm. Şehir dağınıktır kim toplayacak? Su içinde boğulurken boğazımız kuruyor, kim bu basit derde çare bulacaktır? Fakir halkı en çok kim düşünüp onların derdi ile alakadar olacaktır. İşte bu ve bunun gibi düşüncelerdir ki beni belediye işinde alakalandırır. Şu halde filan bey yerine bu güzel şehri insanların insanca yaşayacağı hale kim koyacaksa reyimi ona veririm. Siz de, sevgili hemşehrilerim öyle yapın."[43]

Ekrem Bey nasıl çalışacakları hakkında *Edirne Postası*'na şu açıklamayı yapmıştır:

"Daha yeni başladık, tetkikat icrası ile meşgulüz, halka çok vaitlerde bulunmuyoruz, memleketin en mübrem ihtiyaçlarını birer birer tetkik edip ehemmi mühimme tercih edeceğiz, en birinci gayemiz müzmir bir şekil alan ekmek meselesinin hallidir.

İkincisi su meselesidir. Esasen suyun memlekete isalesi hakkında bir proje tanzimi İtalyan şirketine verilmiştir. Şehir meclisi yeni kanun mucibince 1 Teşrin-i Sanide toplanacaktır."[44] Belediye Meclisi ilk toplantısını 1 Kasım 1930 tarihinden itibaren yapmaya başlamıştır. Biri idari diğeri mali olmak üzere iki encümen seçilmiştir.[45]

Etrafı üç nehirle çevrili olduğu halde, susuzluktan kırılan şehrin su ihtiyacını sağlamak amacıyla Belediye ciddi anlamda harekete geçmiştir. Bu amaçla proje hazırlanması konusunu şehrin aydınlatmasını yapan Marelli şirketine vermiştir. Şirket iki proje yapacaktı. Biri nehir suyunun şehre getirilmesi, diğeri de halen şehre gelmekte olan sulara ait olacaktı. Projenin tamamlanmasından sonra hangi sudan daha kolay ve iyi fiyatla istifade sağlanırsa Belediye ona göre karar alacaktı. Bu işler için Belediyede bir de uzmanlar heyeti kurulacaktı. Eski mebus Şeref Bey ve Dr. Rifat Osman'ın bu heyete girecekleri tahmin ediliyordu.[46]

Edirne'nin kurtuluş günü olan 25 Kasım 1930'da elektrik fabrikasının resmi açılışının olacağı ve şehrin baştanbaşa aydınlanacağı duyurulmuştu. Bu sırada halkın ihtiyaçlarından birisinin de temiz su olduğu, halkın sağlığı için saf suya ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir.[47] Edirne'nin aydınlatılması için Marelli adındaki İtalyan şirketi tarafından tesisatın tamamlanması işi devam ediyordu. Elektrik fabrikasına ait motorlar Edirne'ye gelmişti. 25 Kasım'da tamamlanacağı söylenilse de 3 ay sonra tamamlanabileceği basına yansımıştı.[48] Belediye ile şirket arasında yapılan sözleşmeye göre, şirket belediyenin göstereceği yerlere 40'ar metre ara ile 1000 adet lamba yerleştirmek zorundaydı.[49] Aralık ortalarına gelindiğinde Marelli Şirketi elektrik tesisatını tamamlamak üzereydi. Ayın sonuna kadar tamamlanacağı bilgisi basında yer alıyordu.[50] Marelli şirketinin yaptığı şehrin elektrik tesisatı Ocak 1931'de tamamlanmak üzereydi. 18 Ocak 1931 tarihinden itibaren genel caddelerin aydınlatılması için

43 "Edirne Belediye İşi", *Edirne Postası*, 2 Ekim 1930, s. 1

44 "Ekrem Bey Nasıl Çalışacağını Anlatıyor", *Edirne Postası*, 28 Ekim 1930, s. 2.

45 "Şehir Meclisi", *Edirne Postası*, 6 Kasım 1930, s. 2.

46 "Su Projesi", *Edirne Postası*, 5 Şubat 1931, s. 2.

47 "Su Derdi", *Edirne Postası*, 5 Eylül 1930, s. 1.

48 "Elektrik Tenviratı", *Edirne Postası*, 28 Ekim 1930, s. 3.

49 "Elektrik Tenviratı", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930, s. 2.

50 "Elektrik Tenviratı", *Edirne Postası*, 12 Aralık 1930, s. 2.

elektrik verilecekti. Şirket elektriği vermeye başladıktan sonra, sanatlar mektebi tarafından yapılan aydınlatma işi bitecekti.[51] 25 Ocak 1931 akşamı elektriğin verileceği halka duyurulmuştur.[52] Şirket Şubat ayının ilk haftası şehre elektriği vermiştir. Peyder pey hatlar tamamlanarak şehrin tamamı aydınlatılacaktır. O gün için 400 beygir gücünde yalnız bir jeneratör kurulmuştur. Diğer aynı kuvvetle bir motorla gündüz aydınlatmasını yapacak olan 150 beygir kuvvetindeki motorda şehre getirilmiştir. İnşaatı tamamlanan elektrik fabrikasının açılışı Ocak'ın son haftası cuma günü akşam 18.30 da yapılmıştır. Açılış töreninde Vali, devlet erkânından birçok kişi, mali kurum müdürleri, konsoloslar, İtalya kolonisi ve davetli kişiler hazır bulunmuşlardır. Ekrem Bey bir konuşma yapmış ve şirket adına da Mecdi Bey orada hazır bulunanlara teşekkür etmiştir. Tören sonrası davetliler fabrikada hazırlanan büfeye davet edilerek kendilerine ikramda bulunulmuştur.[53]

Ekmek meselesi kamuoyu ve Belediyenin gündemindeki en önemli konulardan bir diğeri olmuştur. 1930 tarihli *Edirne Postası*'nda bir okuyucunun ekmekler hakkında yapılan şikayetlerini içeren mektuba yer verilmiştir. Mektupta yazan eleştiriler şunlardır: 1-Bir çeyrek ekmek aldım içinden iki kurt çıktı, eğer belediye her fırında birer 6 numara elek bulundurulması mecburiyetini ihmal etmemiş olsa böyle müstekreh bir manzaraya da tesadüf edilmez, 2-Belediyenin fukara için yaptırdığı ekmeklerin tanzifat arabalarına taşıttırdığı görülüyor, bu hal sıhhati umumiye ile ne dereceye kadar kabili teliftir bilinemez, 3-Kalitesi bozuk ekmekler eskiden noksan fiyatla satılırdı, bugün bu gibi ekmeklerin tam ücretle satılmasına neden müsaade ediliyor?[54]

15 Kasım 1930 tarihli *Edirne Postası*'nda yer alan "Günün işi, ekmek meselesi" başlıklı yazıda konunun önemine şöyle dikkat çekilmiştir:

"Edirne, hakikaten ekmek meselesinde çok talihsiz bir beldedir. Burası bir çiftçi memleketi olduğu halde, bazı muhtekir tüccar ve değirmenciler elinde esir olan halk mütemadiyen çok karışık ve hatta ekle gayr-i salih unlarla taayyüş ve tegaddiye mecbur edilmiştir. Edirne'nin bu kankıran olmuş derdine çare bulmak gibi çok temiz bir düşünce ile faaliyete geçtiğini ümit ettiğimiz Edirne Belediyesi yeni Hıfzıssıhha Kanunu'na dayanarak yeni bir takım tedbirler almak mecburiyetinde kaldı. Bazı kimseler bu tedbirlerde büyük bir isabetsizlik olduğunu iddia ediyorlar. Hakikatin meydana çıkması için biz, gerek belediyenin lehinde gerekse aleyhinde düşünenlerin fikirlerini alarak sırası ile gazetemize yazmağı düşündük ve bu maksatladır ki, ilk evvel Belediye reisimize müracaat ettik. Mumaileyhin beyanatını ikinci sahifede neşrediyoruz. Teakup edecek nüshalarımızda da diğer zevat ile olan mülakatımızı yazacağız.[55]

Ekrem Bey, *Edirne Postası* muhabirinin kendisine yaptığı bir ziyarette yeni heyetin ekmek meselesini çözmek için yaptığı çalışmalar hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Henüz getirmedik, getiriyoruz, Edirne'de mevcut unlarda heyeti sıhhıye ve encümeni beledinin Umumi Hıfzısıhha Kanunu'na tevfikan aramış olduğu mevadı gıdaiye (yani asgari 9 gloteni havi) bulunmamasından dolayı bu evsafı haiz unların memlekette mevcut değirmenler tarafından piyasaya arz edilmesi 25 güne mütevakkıf bulunduğu değirmenciler tarafından ifade edilmesine binaen o güne kadar memleket halkının ihtiyacını temin etmek için 25 güne mütevakkıf bulunduğu değirmenciler

[51] "Elektrikler 18 K. Sanide Yanacak", *Edirne Postası,* 15 Ocak 1931, s. 3.

[52] "Elektirikler", *Edirne Postası*, 25 Ocak 1931, s. 1.

[53] "Cuma günü fabrikanın küşat resmi yapıldı", *Edirne Postası*, 5 Şubat 1931, s. 2.

[54] "Ekmekler Hakkında Şikayet", *Edirne Postası*, 29 Mayıs 1930, s. 3. Ayrıca; Edirne Belediyesinden şikayetler için bkz. "Zavallı Şehir", *Edirne Postası,* 11 Temmuz 1930, s. 1.

[55] "Günün İşi Ekmek meselesi", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930, s. 1.

tarafından ifade edilmesine binaen o güne kadar memleket halkının ihtiyacını temin etmek için 25 günlük un getirilmektedir. Bu ne Edirne piyasasına ne de borsasın bir tesir icra edecek mahiyette değildir. Bulanık suda balık avlamak isteyen bazı spekülasyoncuların çıkardıkları şayialar hilafı hakikattir. Değirmenler bu evsafı haiz unu piyasaya çıkardıkları gün bittabi un celbine lüzum kalmaz ,ekmek markında şimdilik bir tebeddül olmayacaktır."[56]

Yeni Hıfzısıhha Kanunu'na göre ekmeklerde aranılan şartları belirlemek amacıyla Ticaret Odasında hararetli müzakereler yapılmıştır. Bu amaçla bir uzmanlar heyeti oluşturulmuştur.[57]

Belediye Kanunu'na göre ekmeklerdeki gluten miktarını dokuza dönüştürmek için İstanbul'dan getirilmesine karar verilen unlar Edirne'ye gelmiştir. Edirne halkı İstanbul unu yemeğe başlamıştır. Edirne fabrikalarının 25 gün zarfında dokuz glutenli unu piyasaya çıkarabilecekleri konuşulmaya başlanmıştır. Belediyenin halkın sağlığını korumaya yönelik bu çalışması basında takdir görmüştür. Ayrıca ekmeklerin pişkin çıkması talep edilmiştir. Ekmek fiyatı 9.5 kuruşa kadar indiği halde lokanta, aşçı ve köftecilerde ekmeğin müşteriye 20 kuruşa satılması belediyeden talep edilmiştir.[58] Ocak 1931'de eski belediye zamanında işletilen un fabrikasına ait hesaplar hakkında mülkiye müfettişleri inceleme başlatmıştır.[59] Daha önce belediye tarafından işletilen un fabrikası hesaplarını incelemişler, eski müdür ve muhasebeciyi davet ederek kendilerinden bilgi almışlardır.[60]

Belediye'nin bir diğer çalışması pazar alanları hakkındaydı. Belediye Meclisi kararına göre, yumurta, yağ vs. gibi gıda ürünleri satmak için birisi Arasta'da diğeri Borsa binası avlusunda olmak üzere iki pazar yerinin kurulması kararlaştırılmıştır. Ayrıca şehirde gezmesi pek çirkin bir manzara oluşturan odun arabalarının bundan sonra Kıyık, Bostanpazarı, Saraçhanebaşı semtlerinde kurulacak pazar yerlerinde bulunmaları kararlaştırılmıştır.[61]

Son yaşanan fırtınalar nedeniyle Sarayiçi'nde devrilen ağaçlar Belediye Encümeni tarafından alınan karara göre, resmi daireler ve şahıslara satılığa çıkarılmıştır.[62] Edirne Postanesi'nin tamiri ile şehirde kurulması planlanan telsiz istasyonu tesisatına başlanmıştır.[63] İhtiyacı olanlara dağıtmak üzere Numune Fidanlığında fidanlar yetiştirilmiştir.[64]

Havsa ile Babaeski arasındaki Kuleli Köprüsü'nün beton olarak inşası bir diğer çalışmaydı.[65] Bu dönemdeki sokak köpeklerinin çokluğu önemli bir sorundu. Kaleiçi'nden Turhan imzasıyla belediyeye gönderilen bir telgrafta bu konuya dikkat çekilmiştir.[66]

Bu sıralarda yapılan incelemede şehir sularının kanalizasyonlarla bağlantılı olduğu saptanmıştı. Mikrobun yayılımın başlıca nedeni kirli sular olan tifo hastalığının şehirde kendini göstermesinden endişe ediliyordu. Halkın kirli suları kullanması ve içmesinin bir salgın ortaya çıkararak ölümlere neden olacağı öngörülmekteydi[67] ancak Sıhhıye

---

56 "Belediye Un Getiriyor, Ekrem Bey diyor ki: Bazı İspekülasyoncular Yaygara ile Bulanık Suda Balık Avlamak İstiyorlar", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930, s. 2.

57 "Ticaret Odasında Hararetli Müzakereler", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930, s. 2.

58 "Fırınlarda İstanbul Unu", *Edirne Postası*, 25 Kasım 1930, s. 2.

59 "Müfettişler Belediyeciliğin fabrikacılığa ait hesabına bakıyorlar", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931, s. 1.

60 *Edirne Postası*, 25 Kasım 1931, s. 2.

61 "Pazar Mahalleri", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930, s. 2.

62 "Devrilen Ağaçlar", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930, s. 2.

63 "Postane Tamiri", *Edirne Postası,* 25 Kasım 1930, s. 2.

64 "Fidan Tevzii", *Edirne Postası*, 25 Kasım 1930, s. 2.

65 "Kuleli Köprüsü", *Edirne Postası*, 12 Aralık 1930, s. 2.

66 "Köpekler", *Edirne Postası*, 28 Aralık 1930, s. 2.

67 "Tifo Var", *Edirne Postası*, 28 Aralık 1930, s. 1.

Müdürlüğü'nden Edirne'de tifonun görülmediği bilgisi alınmıştır.[68] Belediye şehir içinde dolaşan köpeklerin itlafına başlamıştır.[69] Halk Fırkası binasının Kıyık'a taşınması kararı alınmış ve mevcut binada tamirata başlanmıştır.[70] Enez civarındaki Gala Gölünün kurutularak bir kanal ile Meriç nehrine akıtılması düşünülüyordu. Bu kanal açılıp Gala gölü Meriç nehri vasıtası ile denize akıtılacak olursa pek geniş arazi bataklıklardan kurutulmuş olacak ve aynı zamanda Enez ve çevresinde şiddetle yaygın olan sıtma ortadan kaldırılacaktı. Bu konuda Nafia Vekâleti'ne bilgi vermek amacıyla su işleri Başmühendisi Asaf Bey Ankara'ya gitmiştir.[71]

Edirne'de Atatürk heykellerinin dikilmesi için bir yarışma açılmıştır. Yarışmaya Heykeltraş Ratip Aşir, Kenan Ali beyler ile Sabiha Ziya Hanım katılmış, Vilayette Valinin başkanlığında oluşturulan komisyon tarafından projeler incelenmiş ve Kenan Ali Bey'in projesi kabul edilmiştir.[72] Abacılar başına dikilecek olan Gazi heykeli Kasım 1930'da tamamlanmış olsa da şehre henüz getirilmemişti. Kaidenin inşası sürmekteydi.[73] 12 Aralık 1930 tarihli *Edirne Postası*'nda kaidenin ancak tamamlandığını öğrenmekteyiz. Kaide Gazinin gençliğe hitabesi ile mermer üzerine oturtulmuştur. Heykelin ne zaman kaide üzerine konacağı ise bilinmiyordu. Heykelin tamamlanması için bir süredir Edirne'de bulunan Heykeltraş Kenan Ali Bey Edirne'den ayrılmıştı.[74] Heykelin bu nedenle başka bir heykeltıraşa yaptırılması için harekete geçilmiştir.[75] Bir süre sonra heykelin Mimar Kenan Ali Bey tarafından yapılması taahhüt edilen heykelin imalini Peşte'ye sipariş ettiği haberi duyulmuştur. Heykelin vaktinden sonra teslim edilmediği günler için vilayet Kenan Ali Bey'i protesto ederek tazminat talebinde bulunmuştur.[76] 23 Nisan 1931'de Atatürk heykeli törenle açılmıştır.[77] Törene binlerce halk, öğrenci ve memur katılmıştır.[78]

Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele zaferle sonuçlandıktan sonra halkın dertleriyle yakından ilgilenmek, ülkenin ihtiyaçlarını yerinde tespit etmek amacıyla bir inceleme seyahatine çıkmıştır. Bunlardan birisi Trakya seyahatidir. Ekrem Bey, Mustafa Kemal Edirne'ye girdiğinde ilk karşılayanlar arasında idi. Anlattığına göre aralarında şöyle bir diyalog gerçekleşmişti: Ekrem Bey *"Edirne'ye hoş geldiniz Büyük Gazi"* diyerek Edirne halkının saygılarını sundu. Atatürk de *"Memnun oldum. Esasen Edirne'nin yabancısı değilim. Halkın gösterilerinden son derece duygulandım"* demişti.[79] Şehir gezisinde Mustafa Kemal Paşa'ya eşlik etmiştir. Paşa şehirden ayrılacağı zaman yanına yaklaşarak şunları söylemiştir:[80]

"Büyük halâskâr ve liderini kısa bir müddet sinesinde görmekle pek bahtiyar olan Edirne şehri halkının sonsuz muhabbet, merbutiyet, minnet ve şükranını şahsî tazimatımla birlikte teyiden arz ederim. Yüksek şahsiyetinizin memleketimize şeref bahş olması millî imanımızı takviye etti. Bu imanın mütezayit ve mütekamil bir hale gelmesi aziz mürşit ve liderimizin sık sık memleketimizi ziyareti ile

68 "Tifo yokmuş", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931, s. 3.
69 "Köpeklerin İtlâfı", *Edirne Postası*, 25 Ocak 1931, s. 3.
70 *Edirne Postası*, 1 Ocak 1931, s. 1.
71 "Galâ Gölü Kurutulacak", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931, s. 4.
72 "Gazi Heykeli, Kenan Ali Bey'in projesi kabul edildi", *Edirne Postası*, 11 Mart 1930, s. 1.
73 "Gazi Heykeli", *Edirne Postası*, 25 Kasım 1930, s. 2.
74 "Gazi Heykeli", *Edirne Postası*, 12 Aralık 1930, s. 2.
75 "Gazi Heykeli, K. Ali B. Yapmayacak mı?, *Edirne Postası*, 21 Aralık 1930, s. 2.
76 "Gazi Heykeli Kenan Ali B. Tarafından Peşte'ye Ismarlanmış", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931, s. 1.
77 Ayhan Tunca, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Edirne'de*, İnkılap Kitabevi, Eylül 2005, s. 175.
78 Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), 1-2-21, 30.10.00.
79 Güngör Mazlum, *Atatürk'ün Trakya Gezisi ve Edirne Anıları*, Edirne Belediyesi Yayınları, Edirne 2020, s. 90.
80 "Gazi Edirne'yi Edirne Gaziyi Kucaklamıştı", *Edirne Millî Gazete*, 1 Ocak 1931, s. 2.

husul bulacağında vadi alilerini istirham eder, hayırlı yolculuklar, güzel seyahatler ve vatan yolunda muvaffakıyetler temenni ederim. Yüce Gazi".

Gazi, Belediye Başkanının sözlerine; *"Edirne şehri halkının hakkımda göstermiş olduğu hüsnü kabul ve tezahürattan cidden memnun ve mütehassıs oldum. Fırsat düştükçe bu güzel şehri ziyaret edeceğimi vadediyorum. Selam ve muhabbetlerimin muhterem ve sevimli Edirne halkına vesaiti münasebeti ile iblağına vesatatinizi rica ederim"* diyerek karşılık vermiştir.

Belediyenin beş senelik çalışma programında; umumi hela inşası, umumi garaj inşası, adi kaldırımların parkeye dönüştürülmesi, Belediye karşısında park yapılması, eski Belediye Başkanı Dilaver Bey adına bir anıt yapılması, Tatarhaniler Kabristanı'nın parka dönüştürülmesi, fenni şekilde su getirilmesi ve şehrin ortasından geçen ana lağımın kaldırılması işleri yer alıyordu.[81]

Kentin düzenlenip yenilenmesi için çalışmalar sürdürülmüştür. Edirne'nin Avrupa şehirleri gibi gelişmesi için, proje ve planlar yapmakta olan Şehir Uzmanı Burhan Arif Bey Edirne'ye gelerek incelemelerde bulunmuştur.[82]

3 Ekim'de başkanlığında toplanan Belediye Meclisi Edirne-Karaağaç demiryolu hattının onarılmasının şehir için faydalı olacağı kararını almıştır.[83] Edirne'ye büyük hizmetleri görülen eski belediye başkanlarından Dilaver Bey adına belediye binası karşısında yapılacak park ve dikilecek abidenin inşasına başlanmıştır.[84] Edirne'deki Yanıkkışla binasının tamir edilerek hapishaneye çevrilmesi için planın Maarif Vekâleti Mimarı Prof. Mösyö Egli'ye pazarlıkla yaptırılması kararlaştırılmıştır.[85] Ekrem Bey Ankara'da toplanan Tayyare Cemiyeti Umumi Kongresi'ne katılmıştır.[86]

Bu dönemde su projesi çalışmaları devam etmiştir.[87] Edirne'nin su sorununu çözmek amacıyla 1933 yılında Ankara'ya gitmiştir. Sipariş edilen boruların takas işleminden sonra derhal tesisat işlemlerine başlanacak ve bir senede bitirilecekti. Şehrin kenarında Kavakkapı'da süzme havuzları yapılacaktı. Bütün şehir şebekesi yeniden yapılacak bu tesisat neticesinde şimdiye kadar evlerin bahçelerine gelebilen su şehrin en yüksek yerlerine ve evlerin üst katlarına kadar çıkabilecekti. Şehrin çeşitli yerlerinde vanalı yangın muslukları yapılacak, merkezden bu muslukların atacağı suyun yüksekliği 30 metreyi bulacaktı. Ekrem Bey *"Çalışmak bizden müzaheret hemşerilerdendir"* diyordu.[88] Ankara'da bir ay kalmış döndükten sonra *Edirne Millî Gazete* muhabiri ile bir röportaj yapmış ve temasları hakkında şu bilgileri vermiştir:

"Su işlerine sarf edilmek üzere Maliye Vekâletiyle Belediyemiz arasında bir istikraz yapıldığı malumunuzdur. İstikraz ettiğimiz paranın bakiyesi olan 100.000 lirayı belediye hesabına verdim. Usule ait ufak tefek bazı işleri hal ve intaç eder etmez (su işi)ni münakasaya koyacağız. Kat'i ihale bu ay sonlarına ve nihayet önümüzdeki Teşrin-i Evvel ortasına doğru bitmiş olacaktır. Bazı şayialar karşısında küçük bir tavzih yapmış olmak için şurasını haber vermeliyim ki memlekette mevcut olan su şebekesi tamir ettirilecek değildir. Bilakis su yolları baştan başa yeniden inşa edilecek ve bu iş baştan

[81] "Belediyemizin Bütçe Açığı", *Edirne Postası*, 20 Nisan 1931, s. 1.

[82] "Edirne'nin Projesi", *Edirne Postası*, 12 Ekim 1931, s. 1.

[83] "Belediye Meclisi", *Edirne Postası*, 3 Mart 1932, s. 1.

[84] "Dilaver Bey Park, Abidesi", *Edirne Postası*, 8 Ağustos 1932, s. 1.

[85] BCA, 32-76-4/ 30-18-1-2.

[86] "Belediye Reisi Ankara'dan Döndü", *Edirne Postası*, 15 Aralık 1930, s. 1.

[87] "Su Projesi", *Edirne Postası*, 23 Mart 1932, s. 1.

[88] "Belediye Reisimizle Görüşme", *Edirne Millî Gazete*, 6 Temmuz 1933.

başa yepyeni bir tesis olacaktır. Memleket dahilinde yapılacak olan şebekenin heyeti umumiyesi 35813 metredir. Bundan maada biri 1.200.000 kiloluk diğeri 400.000 kiloluk olmak üzere iki hazne inşa edilecek, bir de Pompaj istasyonu vücuda getirilecektir. Bundan maada Taşmüsellim ile Edirne arasındaki kanalda muhkem bir surette tamir edilecektir. Bu işlerin halli için Belediye Meclisi eylülün 11 ncü günü (bugün) fevkalade olarak içtimaa davet edilmiştir. Meclis, bu mesele hakkında kanunen kendisine verilen salahiyet dairesinde müzakerelerde bulunacak, kararlar verecek ve işi fiiliyat sahasına intikal ettirecektir. Yaptığımız tetkiklere nazaran bu inşaat bir sene zarfında bitmiş olacak ve güzel Edirne'mizin ümran sahasındaki en mühim ve medenî ihtiyaçlarından birini teşkil eden (su işi) de bu suretle halledilmiş bulunacaktır.[89]

Edirne'nin imarı hakkında fenni tetkiklerde bulunmak üzere Berlin Bediiyat Mektebi Alisi Profesörü Broyhavs başkanlığındaki heyet kanalizasyon uzmanı Proh ve Mühendis Kisling 7 Mart 1934 tarihinde Edirne'ye gelmiştir. Profesör Brohavs, Vali Özdemir, Fırka Reisi İbrahim, Belediye Başkanı Ekrem Bey, Alpullu Şeker Fabrikası Müdürü Şefik ve Bahçe Mühendisi Lütfü Arif beylerle birlikte şehrin Köprübaşı, İstanbul yolu ve Kıyık semtlerini dolaşarak tetkikatta bulunmuş ve akşam üzeri Selimiye Minarelerine çıkarak şehrin genel durumunu gözden geçirmiştir.[90]

Yanıkkışla'nın onarımı ve bazı bölümlerinin yeniden inşası müteahhit Yahya Ahmet Bey idaresinde tamamlanmış ve teslim işlemleri yapılmıştır. Siyasi mahkûmlar için tek kişilik hücreler, okuma salonları, hapishane müdürlüğü ve jandarma kumandanlığı binaları ile hapishane oldukça modern idi. Edirne halkının fedakârlık ile katkı sunmaları takdire şayandı. Özellikle gelecek olan yaklaşık 2000 mahkûmun Edirne piyasası üzerine yapacağı etkiler de önem arz etmekteydi.[91] Hapishane 1500-2000 kişilik bu modern yapının inşasında Savcı Edip Bey'in büyük hizmetleri görülmüştü.[92]

İmar çalışmalarının yanı sıra sosyal, kültürel ve ekonomik aktiviteler de ihmal edilmemiştir. Balolar, panayırlar ve çeşitli spor müsabakaları düzenlenmiştir. Edirne'de ilk defa olmak üzere Edirne Himaye-i Etfalinin kolu tarafından kulüp salonlarında bir kostümlü balo verilmiştir. Baloya katılanlar yöresel ve millî kıyafetler giymişlerdir. Ekrem Bey bu baloya millî kıyafet ile katılmıştır.[93] Edirne'de her yıl mayısın ilk haftasında kurulacak Kırkpınar Panayırına hazırlık amacıyla Halkevi'nde bir toplantı yapılmıştır. Toplantıda programı hazırlamak için bazı kararlar alınmış ve Ekrem Bey'in de yer aldığı bir heyet oluşturulmuştur. Mayısın 9'unda kurulacak olan Panayır üç gün devam edecek ve her yıl olduğu gibi bu yılda pehlivan güreşleri yapılacaktı.[94] Himaye-i Etfal yararına yapılacak olan güreş yarışları üç gün sürmüştür. Erkek, kadın, genç, ihtiyar 7000 kişiden fazla katılım olmuştur. Himaye-i Etfal Cemiyeti yararına 1500 lira sağlanmıştır.[95]

Edirne Belediye Meclisi Şubat ayındaki toplantısında Edirne halkının Atalarına şükran ve teşekkürlerinin bir göstergesi olarak Edirne'nin mesire yerlerinden olan Sarayiçi'nin tapusunun Atatürk'e hediye edilmesine karar vermişti. Vilayet Genel Meclisi de Edirne halkı

---

89 "Belediye Reisimizle Görüştük", *Edirne Millî Gazete*, 11 Eylül 1933, s. 1.

90 "Pf. Broyhavs Dün Şehrimize Gelerek Tetkikatta Bulundu", *Edirne Millî Gazete*, 8 Mart 1934, s. 1.

91 "Edirne Numune Hapishanesi", *Edirne Millî Gazete*, 22 Ocak 1934, s. 1-2.

92 "Hapishane İnşaatı Bitiyor", *Edirne Millî Gazete*, 17 Mayıs 1934, s. 1.

93 "Kostümlü Balo", *Edirne Millî Gazete*, 12 Mart 1934, s.1-2.

94 "Kırkpınar Panayırı İçin Büyük Hazırlık Yapılıyor", *Edirne Millî Gazete,* 12 Nisan 1934, s.1-2.

95 "Kırkpınar Panayırı", *Cumhuriyet* 17 Mayıs 1934, s. 5.

adına Numune Çiftliği'ni Atatürk'e hediye edecekti.[96] Bu kararların alınmasından kısa bir süre sonra bir heyet oluşturulmuş ve Edirne'deki imar faaliyetleri hakkında bilgi vermek amacıyla 25 Mart 1934'te Atatürk'ü ziyaret etmiştir. Ekrem Bey de bu heyette yer almıştır.[97] Bu ziyarette Sarayiçi mesiresi ile Ecedoğan Çiftliği'nin tapusu Atatürk'e takdim edilmiştir.[98] Eski Edirne Belediye Başkanlarından Ali Rıza Ataktürk'ün belirttiğine göre; Atatürk bu hediyeyi daha sonra Edirne halkına hediye olarak iade etmiştir.

Edirne'nin imarı çalışmalarına devam edilmiştir. Ekrem Bey, *Edirne Millî Gazete* muhabiri ile yaptığı söyleşide; Edirne'nin 1/500, 1/1000 ve 1/2000 ölçekli kadastral haritalarını yaptırmak için şirketlerle temasa geçtiklerini bu haritalar tamamlandıktan sonra şehrin imarına başlayacaklarını söylemiştir. Haritalar dört ayda hazırlanacaktı. Şehrin su işleri ile ilgili olarak da bazı bilgiler vermiştir. Buna göre, Belediye Meclisi'nin son toplantısında aldığı karara göre, her bir aboneye ayda 600 litre yani 344 teneke su bir lira karşılığında verilecekti. Bundan fazla her bir 1.000 litre yani yaklaşık 53 teneke su için 10 kuruş alınacaktı. Evlerden borularla alınacak su için yapılacak tesisatın maliyeti hesaplanmaktaydı. Bu iş için gerekli uzmanlar şehre gelmişlerdir. Şayet maliyet 20.000 bin lira gibi yüksek bir rakam olursa halkın ödeme gücü göz önünde tutulacak ve uzun bir vade ile ödeme kolaylığı sağlanacaktı. Verdiği bilgilere göre; su tesisatı ilerlemekteydi. Kullanılacak malzemeler İstanbul limanına varmış olup yakında Edirne'ye gelecekti. Havuzlar bitmek üzereydi. Kanalın tamirine yakında başlanacağından ağustos ayı başında şehrin önemli bir kısmına su vermek mümkün olacaktı. Yeni imar planı uygulanıncaya kadar özel binalarda tadilat yapılamayacağı şeklinde bazı mülk sahiplerinin söylemlerine de şöyle açıklık getirmiştir:

"Herkes kendi evinde yapılması elzem ve zarureti mutlaka haline gelmiş olan tamiratı bittabi yaptırabilir. Esaslı tamirat ve inşaat işlerine gelince, yeni yapı ve yollar kanunu mucibince bilhassa ahşap binalarda tamiratta bulunmak esasen yasaktır. Yeni baştan kargir binalar inşasına girecek olanlar da esasen bu kanunun ana hatlarına göre resmi müsaade almak zorundadır. İstimlak kanunun BMM'de olduğuna göre bir müddet sonra istimlâk edilecek binaların da sarahat kesbedeceği pek tabiidir."[99]

Şehrin planını hazırlayacak olan mühendisler başlarındaki mühendis Tahsin Bey ile belediyede müzakerelere başlamışlardır. Anlaşma sağlanırsa derhal işe başlanacak ve şehir planı üç ayda hazırlanacaktı.[100] Edirne Belediye Meclisi şehrin imarı hakkında bazı kararlar almıştır;

1-Merkezi Selimiye Camii olmak üzere Köprübaşı-Selimiye, İstanbul yolu-Selimiye, Saraçhanebaşı-Selimiye ve Gazimihal -Selimiye caddelerinin açılması,

2-Abacılar başında Üç şerefeli ile Darülfünun parkı arasındaki sahanın (Cumhuriyet meydanı) ittihaz edilmek üzere istimlâkı,

3-Mihveri Selimiye kubbesinin alemi olmak üzere çevrilecek 130 metrelik daire dahilindeki ev ve arsaların mezkûr eserin meydana çıkması için keza istimlâkı,

4-Bunlara ait haritaların belediye encümenine tevdii için keyfiyetin heyeti fenniyeye havalesi,

---

96 "Büyük Gaziye Edirnelilerin Hediyesi", *Edirne Postası*, 8 Mart 1934, s. 1.

97 *Atatürk'ün Nöbet Defteri* 1931-1938 (Toplayan: Özel Şahingiray), Ankara Üniversitesi Yayınları, 2019, s. 263.

98 "Heyetimiz R. Cümhur Hz.nin Huzurunda", Edirne Postası, ? Mart 1934, s. 1; "Edirne Heyeti Ankara'dan Döndü", *Edirne Postası*, 5 Nisan 1934, s. 1.

99 "Edirne'nin İymarı", *Edirne Millî Gazete*, 31 Mayıs 1934, s. 2.

100 *"Şehir Planları", Edirne Millî Gazete*, 4 Haziran 1934, s. 1.

5-Belediyenin mali vaziyeti nazarı itibara alınarak evvel emirde köprübaşı-Selimiye caddesinin 100 metre genişliğinde ve (Cumhuriyet meydanı) ittihaz olunacak Üç Şerefeli Cami ile Darülfünun Parkı arasındaki sahanın istimlâk muamelesinin icrası.[101]

Belediyenin en önemli işlerinden birisi olan su sorununu çözmek için yaptığı çalışmalar da sürmekteydi. Şehre modern bir tesisat yapılması için pek çok şirketle temasa geçilmiş tesisat işi bir Fransız şirketine verilmişti. Şirketin şehir içine su boruları yerleştirmek için çukurlar açtığı ve boruların bir kısmını yerleştirdiği halde bunların üzerlerini kapatmadığı, bir kısmının ise yatakları hazırlanmadan açıldığı, caddelerin aylardan beri boş yere işgal edildiği şeklinde Belediyeye şikayetler yapılmıştır.[102]

Bununla birlikte Belediye su işlerine tüm hızıyla devam etmiştir. Ekrem Bey Bursa ve Bandırma'ya giderek yaklaşık on gün orada kalmış ve oralardaki su tesisatını incelemiştir.[103] İstanbul'dan getirilen borular şehrin muhtelif yerlerine dağıtılmıştır. Eylül sonuna kadar su tesisatı işi tamamen tamamlanacaktı.[104] Bu arada belediyede bir komisyon önünde kapalı zarf usulüyle şehir planının müsabakası yapılmış ve haritalar 14.000 liraya mühendis Tahsin ve Şefik beylere ihale edilmiştir. Haritalardan 1/500 ölçeğinde olanı dört ay zarfında belediyeye teslim edilecekti.[105] Daha önce alınan istimlâk kararına istinaden satın alınan binaların birer birer yıkılmasına başlanmıştır.[106] Belediyenin karşısındaki meydan çiçek kokan bir Cumhuriyet parkına dönüştürülmüştür. Sesi şehrin yaklaşık dörtte birinden işitilebilecek olan dünyanın bütün istasyonlarından haber getiren "Arsea" adlı bir radyo alınmış ve belediye binasına asılmıştır. Parkta her gün bir radyo konseri verilmiştir. Radyo ile halkın haber alma ve musikî ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır.[107]

Diğer taraftan 1934 yılı Edirne Belediye seçimleri için başlatılan çalışmalar, 19 Ekim 1934'de sonuçlandı. Buna göre, Belediye Meclisi azalıkları için, Ekrem, İsmail, Ferit ve Suat, Köseleci Ahmet, Fazıl, beyaz Tevfik, Diş Tabibi Sait, Lalapaşalı Tevfik, Mehmet Nazmi, Dabak Ahmet, Marangoz Kadir, Kunduracı Ali Rıza, Avukat Cevdet, Hacıoğlu İbrahim, Etem, Bakkal Hasan, Tuhafiyeci Sedat, Tornacı İbrahim, Hayri, Dr. Salih, Saraç Murat ve Sami beylerle, Huriye Şefik ve Sevinç Fuat hanımlar çoğunluk oyunu almışlardır. Yeni Belediye Heyeti 20 Ekim 1934 Cumartesi günü saat 15.30'da en yaşlı üye Dr. Salih Bey'in başkanlığı altında toplanmıştır. Başkan seçiminde Başkan Ekrem Bey mevcut 26 üye içinden 22 oy ile tekrar Belediye başkanı seçilmiştir.[108] Belediye Başkanlığı 29 Kasım 1934'te Belediye Kanunun 89. Maddesince tasdik edilmiştir.[109] İçme suyu tesisatı bu dönemde tamamlanmış ve 1 Kasım 1934'te işletmeye açılmıştır.[110]

Ekrem Bey Şubat 1935'de Belediye Başkanlığı görevinden istifa etmiştir.[111] 8 Şubatta yapılan Umumî Meclis seçimlerinde meclis üyeliğine seçilmiştir.[112] 1940 yılında Trakya

---

101 "Edirne'nin İmarına Doğru", *Edirne Millî Gazete*, 28 Haziran 1934, s. 1.

102 *Edirne Millî Gazete,* 6 Haziran 1934, s. 3.

103 "Ekrem B.", *Edirne Millî Gazete*, 21 Haziran 1934, s. 2.

104 "Edirne'nin İmarına Doğru", *Edirne Millî Gazete*, 28 Haziran 1934, s. 2.

105 "Şehir Plânı İhale Edildi", *Edirne Millî Gazete*, 28 Haziran 1934, s. 2.

106 "İstimlak Muamelesi Başladı", *Edirne Millî Gazete*, 2 Temmuz 1934, s. 1.

107 "Belediyemizde Faaliyet", *Edirne Millî Gazete*, 20 Ağustos 1934, s. 1.

108 *Edirne Postası*, 7 Kasım 1934, s. ?. gazete yırtık.

109 BCA, 92-43-4/30-11-1-0

110 Tunca, *age.,* s. 175.

111 "Yeni Belediye Başkanımız", *Milli Gazete*, 7 Şubat 1935, s. 1.

112 "Saylav ve Umumî Meclis Seçimleri Bitti", *Edirne Millî Gazete*, 11 Şubat 1935, s. 2.

mıntıkası Spor Dairesi Başkanlığına atanmıştır.[113] Kırkpınar Ağası olarak Beden Terbiyesi as başkanı seçilmiştir.[114] Edirne'de Gençlik Kulüpleri açılmıştır. Bölge asbaşkanı olarak bu kulüplerin amacını açıklamış ve gençlerin bu göreve canla başla sarılmalarını tavsiye etmiştir.[115] Beden Terbiyesi Edirne Bölge Müdürü görevinde iken[116] 1943 seçimlerinde 309 oy ile Edirne Milletvekili seçilmiştir.[117] 5 Ağustos 1946 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür. Milletvekilliği sona erince Trakya Bölge Çalışma Müdürlüğü görevine getirilmiştir. Siyasi hayattan kopmayarak Demokrat Parti içerisinde yer almıştır. Edirne ile ilgili pek çok çalışmada görev almıştır. Eski Eserleri Sevenler Kurumu başkanlığı, Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Komitesi üyeliği, Türk Hava Kurumu yönetim kurulu üyeliği yapmış, Şehitlikler İmar Cemiyeti kurucuları arasında yer almıştır. Çalışma müdürlüğü döneminde Uzunköprü Verem Savaş Derneği'nin kurulmasına destek olmuştur.[118] 13 Haziran 1964 tarihinde İstanbul'da Cerrahpaşa Hastanesi'nde vefat etmiş, Edirne'de Buçuktepe Mezarlığı'na defnedilmiştir.[119] Adı Edirne'de bir kapalı spor salonu ve çarşıya verilmiştir. Ayrıca Ankara'da ve Edirne'de adı verilen birer cadde bulunmaktadır.[120]

Sonuç

Ahmet Ekrem Bey Trakya Paşaeli Cemiyetinin üyesi olarak Millî Mücadele döneminde İstanbul ve Anadolu arasındaki haberleşmede görev almıştır. İstanbul'da Trakya davasını yürütmek için yapılan teşkilat ve propaganda, işgal altındaki Trakya'da teşkilatlanma ve Bulgaristan'da yapılması düşünülen teşkilatlanma konusunda Ankara'dan aldığı emir ve direktifleri yerine getirmeye çalışmıştır. İşgal altındaki İstanbul'da kuva-yı milliyeciler ile gizli görüşmeler yapmış, Ankara'daki gelişmeler hakkında onları bilgilendirmiştir. İstanbul'daki gelişmeleri takip ederek Ankara'ya bilgi vermiştir. Millî Mücadele döneminde gösterdiği yararlıklar beyaz şeritli istiklal madalyası ile ödüllendirilmiştir.

Belediye Başkanlıkları döneminde Edirne'de bayındırlık ve imar işleri hız kazanmıştır. Kentin içme suyu tesisatının yapılması, elektrik fabrikası ile Atatürk heykelinin açılması önemli işlerden bazılarıdır. 1943-1946 yılları arasında Edirne Milletvekili olarak görev yapan Demiray, Edirne'nin tarihi, sosyal ve kültürel değerlerinin korunması amacıyla hizmet veren bazı kurumlarda da görev almış kentin gelişme ve ilerlemesine katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, (BOA);

BOA. DH.SAİD.d. 179/15,

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA);

BCA, 1-2-21, 30.10.00

BCA, 32-76-4/ 30-18-1-2.

113 "Trakya Spor Bölgesi Başkanlığı", *Son Posta*, 29 Ocak 1940, s. 10.

114 "Edirne'de Kırkpınar Güreşleri Hazırlığı Bitmek Üzeredir", *Son Posta*, 30 Nisan 1941, s. 6.

115 "Edirne'de Gençlik Kulüpleri Çalışıyor", *Son Posta*, 3 Ekim 1940, s. 6.

116 TBMM, HT-1213-1-7.

117 TBMM Seçim Mazbatası (SM), 1213_1_7.

118 Ağırgan, *agm.*, *www.edirnetarihi.com/*. Edirnetarihi.com.

119 "Acı Bir Kayıp, *Edirne Sesi*, 16 Haziran 1964, s. 1; "Ekrem Demiray Ebedi istirahatgâhına verilecek", *Edirne Sesi*, 17 Haziran 1964, s. 1.

120 Ağırgan, *agm.*, *www.edirnetarihi.com/*. Edirnetarihi.com.

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTE), K99G1B1-1001.
TİTE, K99G1B1-1001.
TİTE, K99G1B1-2001.
TİTE, K99GB1-3001.
TİTE, K99G1B1-4001.
TİTE, K99G1B1-5001.
TİTE, K99G1B1-6001.
TİTE, K99G1B1-7001.
TİTE, K99G1B1-8001.
TİTE, K99G1B1-9001.
TİTE, K99G1B1-12001.
TİTE, K99G1B1-13001.
TİTE, K99G1B1-14001.
TİTE, K99G1B1-16001.
TİTE, K99G1B1-19001.
TİTE, K99G1B1-22001.
TİTE, K99G1B1-24001.
TİTE, K99G1B1-29001.
TİTE, K99G1B1-3000.
TİTE, K99G1B1-31001.
TİTE, K99G1B1-32001.
TİTE, K99G1B1-33001.
TİTE, K99G1B1-34001.
TİTE, K99G1B1-35001.
TİTE, K99G1B1-3800.
TİTE, K99G1B1-39001.
TİTE, K99G1B1-40001.
TİTE, K99G1B1-43001.
TİTE, K99G1B1-44001.
TİTE, K99G1B1-45002.
TİTE, K99G1B1-46001.

Resmî Yayınlar

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hal Tercümesi (TBMM, HT), 1213-1-7.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçim Mazbatası, (SM) 1213-1-7.

Gazeteler

"İstiklal Madalyası", *Edirne Postası*, 7 Haziran 1926.

"Himaye-i Etfal ve Hilal-i Ahmer Kongreleri", *Edirne Postası*, 3 Mart 1927.

"Edirne Mebusu, Ekrem Demiray", *Son Posta*, 6 Mart 1943.

"Ekrem Bey Nasıl Çalışacağını Anlatıyor", *Edirne Postası*, 28 Ekim 1930.

"Edirne Belediye İşi", *Edirne Postası*, 2 Ekim 1930.

"Ekrem Bey Nasıl Çalışacağını Anlatıyor", *Edirne Postası*, 28 Ekim 1930.

"Şehir Meclisi", *Edirne Postası*, 6 Kasım 1930.

"Su Projesi", *Edirne Postası*, 5 Şubat 1931.

"Su Derdi", *Edirne Postası*, 5 Eylül 1930.

"Elektrik Tenviratı", *Edirne Postası*, 28 Ekim 1930.

"Elektrik Tenviratı", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930.

"Elektrik Tenviratı", *Edirne Postası*, 12 Aralık 1930.

"Elektrikler 18 K. Sanide Yanacak", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931.

"Elektirikler", *Edirne Postası*, 25 Ocak 1931.

"Cuma günü fabrikanın küşat resmi yapıldı", *Edirne Postası*, 5 Şubat 1931.

"Ekmekler Hakkında Şikayet", *Edirne Postası*, 29 Mayıs 1930.

"Zavallı Şehir", *Edirne Postası*, 11 Temmuz 1930.

"Günün İşi Ekmek meselesi", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930.

"Belediye Un Getiriyor, Ekrem Bey diyor ki: Bazı İspekülasyoncular Yaygara ile Bulanık Suda Balık Avlamak İstiyorlar", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930.

"Ticaret Odasında Hararetli Müzakereler", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930.

"Fırınlarda İstanbul Unu", *Edirne Postası*, 25 Kasım 1930.

"Müfettişler Belediyeciliğin fabrikacılığa ait hesabına bakıyorlar", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931.

"Pazar Mahalleri", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930

"Devrilen Ağaçlar", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1930.

"Postane Tamiri", *Edirne Postası*, 25 Kasım 1930.

"Fidan Tevzii", *Edirne Postası*, 25 Kasım 1930.

"Kuleli Köprüsü", *Edirne Postası*, 12 Aralık 1930.

"Köpekler", *Edirne Postası*, 28 Aralık 1930.

"Tifo Var", *Edirne Postası*, 28 Aralık 1930.

"Tifo yokmuş", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931.

"Köpeklerin İtlâfı", *Edirne Postası*, 25 Ocak 1931.

"Galâ Gölü Kurutulacak", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931.

"Gazi Heykeli, Kenan Ali Bey'in projesi kabul edildi", *Edirne Postası*, 11 Mart 1930.

"Gazi Heykeli", *Edirne Postası*, 25 Kasım 1930.

"Gazi Heykeli", *Edirne Postası*, 12 Aralık 1930.

"Gazi Heykeli, K. Ali B. Yapmayacak mı?, *Edirne Postası*, 21 Aralık 1930.

"Gazi Heykeli Kenan Ali B. Tarafından Peşte'ye Ismarlanmış", *Edirne Postası*, 15 Ocak 1931.

"Gazi Edirne'yi Edirne Gaziyi Kucaklamıştı", *Edirne Millî Gazete*, 1 Ocak 1931.

"Belediyemizin Bütçe Açığı", *Edirne Postası*, 20 Nisan 1931.

"Edirne'nin Projesi", *Edirne Postası*, 12 Ekim 1931.

"Belediye Meclisi", *Edirne Postası*, 3 Mart 1932.

"Dilaver Bey Park, Abidesi", *Edirne Postası*, 8 Ağustos 1932.

"Belediye Reisi Ankara'dan Döndü", *Edirne Postası*, 15 Aralık 1930.

"Su Projesi", *Edirne Postası*, 23 Mart 1932.

"Belediye Reisimizle Görüşme", *Edirne Millî Gazete*, 6 Temmuz 1933.

"Belediye Reisimizle Görüştük", *Edirne Millî Gazete*, 11 Eylül 1933.

"Pf. Broyhavs Dün Şehrimize Gelerek Tetkikatta Bulundu", *Edirne Millî Gazete*, 8 Mart 1934.

"Edirne Numune Hapishanesi", *Edirne Millî Gazete*, 22 Ocak 1934.

"Hapishane İnşaatı Bitiyor", *Edirne Millî Gazete*, 17 Mayıs 1934.

"Kostümlü Balo", *Edirne Millî Gazete*, 12 Mart 1934.

"Kırkpınar Panayırı İçin Büyük Hazırlık Yapılıyor", *Edirne Millî Gazete,* 12 Nisan 1934.

"Kırkpınar Panayırı", *Cumhuriyet* 17 Mayıs 1934.

"Büyük Gaziye Edirnelilerin Hediyesi", *Edirne Postası*, 8 Mart 1934.

"Heyetimiz R. Cümhur Hz.nin Huzurunda", Edirne Postası, ? Mart 1934.

Kitaplar ve Makaleler

Atatürk'ün Nöbet Defteri 1931-1938 (Toplayan: Özel Şahingiray), Ankara Üniversitesi Yayınları, 2019.

BULUT, Cengiz, *Edirne'nin Necmi Abey'i Edirne Müzesi Kurucularından Müzeler Müdürü Necmi İğe 1898-1953*, Edirne Valiliği Kültür Yayınları, İstanbul 2021.

ÇEVİK, Zeki "Köprülü Hamdi Bey ve Akbaş Cephaneliği Baskını", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, S. 10, 2006, s. 1-26.

ONUR, Oral, *Edirne Belediye Başkanları ve Yaptıkları İşler*, Chviyazıları Yayınevi, Edirne 2011, s. 71-74.

KEMALOĞLU, Aysegül İnginar, *Mehmet Şakir Kesebir (1889-1966), Millî Mücadele ve İktisadî Kalkınmaya Adanmış Bir Ömür*, Altınordu Yayınları, Ankara 2023.

MAZLUM, Güngör, *Atatürk'ün Trakya Gezisi ve Edirne Anıları*, Edirne Belediyesi Yayınları, Edirne 2020.

TOKER, Mustafa, *Dönemin Tanıklarından Millî Mücadele Hatıraları,* Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları No:56, Ankara 2017.

TUNCA, Ayhan, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Edirne'de*, İnkılap Kitabevi, Eylül 2005.

İnternet Kaynakları

AĞIRGAN, Mehmet, "Edirne Belediye Başkanı Ekrem Demiray", *www.edirnetarihi.com/*. Edirnetarihi.com.

KEMALOĞLU, Aysegül İnginar, *Mehmet Şakir Kesebir (1889-1966), https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/1497/Mehmet-%C5%9Eakir-Kesebir-(1889-1966).*

Ekler

Ek 1.

Belediye Başkanı Ekrem Bey Edirne Belediye Binası Önünde
Edirne'nin kurtuluş töreni (25 Kasım 1930)
(Cengiz Bulut Özel Arşivi)

Ek 2:

Himaye-i Etfal Başkanı Ekrem Bey, Cemiyet şubesi önünde konuşma yaparken
(Cengiz Bulut Özel Arşivi)

Ek 3:

Ekrem Bey, Edirne'nin Kurtuluş töreninde Selimiye bahçesinde (25 Kasım 1930)

Ek 4:

Atatürk'ün Edirne'yi ziyareti sırasında Belediye Başkanı Ekrem Bey (1930)

(http://www.riyadakpinar.com.tr/harita/Turkey/edirne.html#ED%C4%B0RNEDE_%C3%87EK%C4%B0LM%C4%B0%C5%9E_FOTO%C4%9ERAFLARI)